

NECİP FAZIL KISAKÜREK: NAMIK KEMAL, ŞAHSI-ESERİ-TESİRİ

T.D.K. neşriyatından, Ankara 1940, S: 312, 2 lira.

Bu eser muhtelif hedefleri tahakkuk ettirmek gayretindedir. Hem biyografidir, hem Namık Kemal'in eserlerinin ve yaptığı tesirlerin tahlilidir, hem de eserlerinden örnekler mecmuasıdır. Herbiri kendi başına bir kitap teşkil etmeğe değer olan bu mevzuları bir eserin dar çerçevesinde toplamak, Namık Kemal hakkında derli toplu, fazla araştırmaya lüzum kalmadan malûmat edinmek isteyenler için faydalı bir teşebbüstür. Aynı zamanda bu tarz, Namık Kemali parça parça, muhtelif cephelerle değil de, bir bütün olarak anlamağa yardım eder. Zaten muharririn gayesi de Namık Kemal'in şahsiyetine bütünlüğü veren merkez vasfı belirtmektir. Fakat, iş bu kadar geniş tutulunca, eser derinliğinden kaybetmek, sathileşmek tehlikesini gösteriyor, İbrahim Necmi Dilmen önsözünde N. F. Kısakürek'in çok kısa bir zamanda eseri meydana getirdiğini söylüyor. Biz muharrire daha çok zaman verilmiş olmasını isterdik.

Muharrir "aksiyoncu Büyük edip" olarak vasıflandırdığı Namık Kemali içtimâî bir zaviyeden görüyor ve göstermek istiyor. Fakat eserinin muhtevası tezini tam ifade ve isbat edebilmek maksadına uygun değildir.

Namık Kemal'in şeceresi ve hayatı 312 sahifenin 123 ünü dolduruyor. Buna mukabil bütün din, ahlâk, politika, terbiye, iktisat, tarih, vatan ve hürriyet ve edebiyat fikirleri on yedi sahifeye sıkıştırılmıştır. Siyasî, edebî, içtimâî sahalardaki tesiri ise ancak on üç sahife tutuyor. Bundan maada, içtimâî hayatın her cephesinde aksiyoncu olarak tanıttığı Namık Kemali bu içtimâî hayatın geniş çerçevesinde mütalea etmiyor. Böyle bir teşebbüsü ancak perakende bir surette, eserin orasında, burasında birkaç cümlede buluyoruz. Tanzimattan beri devam eden koskoca devrin manasını muharrir, "Tanzimat Çanı"nın çalması, Namık Kemal'in "mekân ve zamanın bu ihtarına" baş çevirmesi gibi mecazî olan ve reel hiçbir şey söylemeyen ifadelerle anlatıyor.

Esasen umumiyetle eserin üslûbu bize tenkit edilecek bir tarzda göründü. İlmî bir tetkik olduğu yer yer tekrar edilen bu eserde, kullanılan üslûp ilim eserinin üslûbu değildir. Üslûp, takır takır katı, kuru ve yavan ve can sıkıcı olsun demiyoruz. Bazıları ciddi ve ilmî lisanı bunu anlıyorlar. Fakat ilmî eserin üslûbu, roman veya hikâyenin üslûbu da olamaz. İlmî eserde üslûp kendini unutturmalıdır; cümleler o kadar açık, berrak, tek manalı olmalıdır ki okuyucu doğrudan doğruya fikirlerin teselsülünü takip edebilmeli, kullanılan lisan takılmamalıdır. Bu tarzda yazmak meharret ister; fakat bu, san'atkarın üslûp meharreti değildir. Halbuki N. F. Kısakürek'in yaptığı gibi mütemadiyen mecazî bir lisan kullanmak, mananın vüzuhundan, kat'iyetinden kaybettiriyor. Mefhumların ve hükümlerin hudutları siliniyor, müphemleşiyor. Eseri okurken muharririn ifade tarzını unutamıyoruz. Bilâkis mütemadiyen takılıyoruz. "Tanzimat çanı", "cemiyetin tabii insiyakı", "en üstün

mum kuvvetindeki şahsiyet ampulünü ışıldatmak” , “bağdaş kurduğu gazetecilik zemini” gibi ifadeler ilmî bir tetkikte yer almamalıdır. 202 inci sahife[de] muharrir, Namık Kemali “tohumu seziş, ağacı akıl, membaı san’at, mansabı mantık; başı duygu, ayağı hesap...” olarak vasıflandırıyor ve üç paragraf sonra da şunları söylüyor: Evvelce de kaydettiğimiz gibi, başta bütün peygamberler olduğu halde, insanlığın muhallet dehaları, bizce topyekûn tohum, memba, ve baş, ve topyekûn ağaç, mansap ve ayak, her iki cepheyi birden tam bir ihya kudretile meydana getirmiş olanlardır”. Bu satırların manasını anlayabilmek için birkaç paragraf evvelki teşbihe müracaat etmeğe ve tohum, ağaç, memba vesairenin muadillerini arayarak şifreyi sökmeğe çalıştık ve yine de pek muvaffak olamadık. Bu tarzda ifadeler eserin kıymetine bir şey ilâve etmiyor, bilâkis azaltıyor, kanaatindeyiz.

[B. S. Boran imzasıyla]

Yurt ve Dünya, Sayı 2, Şubat 1941